

РЕЦЕНЗІЯ

директора навчально-наукового інституту здоров'я, реабілітації та фізичного виховання доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора
Марченко Оксани Юрїївни

на дисертаційну роботу **Степанюка Вадима Володимировича на тему: «Технологія залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу закладу вищої освіти»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Обґрунтування вибору теми. Дослідження В. В. Степанюка присвячене розв'язанню однієї з найбільш критичних проблем в сфері фізичної культури і спорту – подоланню масової фізичної інертності студентської молоді.

Оцінюючи обґрунтованість наукових позицій здобувача, доцільно виділити кілька ключових рівнів актуалізації обраної теми. По-перше, це глобальний виклик та неефективність традиційних підходів до організації занять з фізичного виховання студентської молоді на базі закладів вищої освіти. Автор дуже точно фіксує пандемічний характер хронічної гіподинамії, спираючись на невтішну світову статистику (зростання частки малорухливого дорослого населення до 31,3% станом на 2022 рік). У рецензованій роботі справедливо критикуються застарілі оздоровчі стратегії. Здобувач доводить, що головна причина їхньої неефективності – повне ігнорування змінених ціннісних орієнтирів та ментальних запитів сучасної молоді, яка не виконує навіть мінімальних рекомендацій ВООЗ з рухової активності.

Особливу увагу в роботі приділено специфіці України, де дефіцит рухової активності набув катастрофічних масштабів під впливом синергетичного ефекту війни. Рецензент вважає вагомим аналізом автора те, як саме руйнація спортивної бази, міграційні хвилі та масовий онлайн-формат навчання у ЗВО на тлі постійного дистресу деструктивно вплинули на соматичне й ментальне здоров'я студентів.

Окремим здобутком праці є чітке окреслення методологічного вакууму, що утворився в українській освіті. Автор глибоко аналізує наслідки переведення «Фізичного виховання» у статус вибіркової дисципліни, через що академічні форми втратили свій вплив. При цьому в країні досі відсутня альтернативна, технологічно забезпечена модель позааудиторної залученості молоді. Наявні секції та гуртки працюють хаотично й безсистемно, не спираючись на сучасні поведінкові моделі чи індивідуальні мотиви студентів.

Наукова своєчасність дослідження підсилюється тим, що В. В. Степанюк не просто констатує кризу, а пропонує інноваційний інструментарій для її подолання. Здобувач обґрунтовує модернізацію студентських спортивних клубів як гнучких здоров'язберезувальних екосистем, що інтегрують фізкультурний простір із діджитал-інструментами та персоналізованими програмами.

Оскільки теоретико-методична база для розвитку таких клубних форм в умовах тривалого кризового стану в Україні раніше практично не розроблялася, представлена дисертаційна робота є надзвичайно актуальною, вчасною та має суттєве теоретико-практичне значення для модернізації системи вищої освіти.

Зв'язок з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 рр. за темою 3.1. «Теоретичні та технологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності та здорового способу життя різних груп населення» (номер держреєстрації 0121U107534). Внесок дисертанта, як співвиконавця даної теми, полягав в обґрунтуванні та розробці технології залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу закладу вищої освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна.

Експертний аналіз представленої дисертаційної роботи В. В. Степанюка свідчить про високий рівень вірогідності, фактологічної точності та теоретичної ваги всіх сформульованих автором положень. Методологічна послідовність дослідження забезпечується коректним поєднанням аналітичних і практичних процедур, логікою викладу матеріалу та репрезентативністю отриманих результатів.

Надійність доказової бази дослідження спирається на комплекс таких чинників:

- Достовірність первинних даних гарантується залученням до експерименту 172 здобувачів вищої освіти (84 юнаків та 88 дівчат, середній вік - 20 років). Це дозволило забезпечити репрезентативний гендерно-віковий розподіл контингенту та уникнути системних похибок.
- Автор спирається на визнані у міжнародній практиці стандартизовані методики, які продемонстрували відмінні психометричні властивості в межах цієї роботи.
- Проведення педагогічного експерименту впродовж повного навчального року (10 місяців) є цілком репрезентативним терміном для того, щоб об'єктивно зафіксувати, верифікувати та довести стійкість виявлених динамічних зрушень у мотиваційній сфері, показниках фізичного стану та якості життя студентів.

Об'єктивність висновків здобувача підкріплена глибоким математико-статистичним апаратом. Поряд із класичним непараметричним аналізом (критерії Манна-Уїтні, Вілкоксона, Краскела-Уолліса, Фрідмана та Пірсона), В. В. Степанюк інтегрував у фізкультурно-освітні дослідження передові технології Data Mining. Застосування алгоритмів стохастичного градієнтного бустинга (Gradient Boosting Trees), випадкового лісу (Random Forest) та моделювання тришарової архітектури штучної нейромережі (перцептрона MLP 8-4-2) дозволило виявити приховані закономірності й забезпечило високу

точність прогнозування, що безпосередньо визначає наукову новизну отриманих результатів.

Практична доцільність рекомендацій підтверджена офіційними актами про впровадження розроблених технологій в освітній процес НУФВСУ та у роботу спортклубу Національного університету харчових технологій.

Результати дослідження пройшли широке публічне обговорення та повною мірою відображені в 15 наукових працях. Особливо варто відзначити високий ценз публікацій: 8 статей надруковано у провідних фахових виданнях України, а 2 праці – у міжнародних періодичних виданнях, що індексуються наукометричною базою Scopus (категорій Q3 та Q4), що свідчить про визнання новизни та оригінальності ідей здобувача світовою науковою спільнотою.

Аналізуючи дисертацію В. В. Степанюка, варто відзначити глибoku наукову новизну та виражений новаторський стиль дослідження, базові результати якого отримані автором уперше і полягають у такому:

- уперше науково обґрунтовано цілісну технологію залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу ЗВО. Технологія базується на синергії компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та здоров'язбережувального підходів, має поетапну адаптивну структуру (4 етапи) та ефективно інтегрує цифровий моніторинг і варіативні форми занять з урахуванням викликів воєнного стану;

- уперше виявлено комплексні особливості змін якості життя та психоемоційного стану здобувачів вищої освіти України в умовах воєнного стану. Доведено уразливість доменів «загальне здоров'я» та «життєздатність», а також встановлено, що психологічний компонент якості життя є на 10,6 % нижчим за фізичний через хронічний стрес;

- уперше встановлено та обґрунтовано структуру взаємозв'язків між показниками якості життя, рухової активності та фізичного стану молоді як єдиної взаємопов'язаної багаторівневої системи, на противагу існуючим підходам, які розглядали ці параметри ізольовано;

- уперше розроблено прогностичні моделі компонентів якості життя студентів за допомогою методів інтелектуального аналізу даних. Виявлено лінійний характер детермінації фізичного компонента та складну нелінійну структуру психологічного компонента, а також ідентифіковано фактор «безпеки» як системоутворюючий предиктор благополуччя студентів.

Важливою перевагою дисертації В. В. Степанюка є її виражена практична орієнтованість. Усі базові теоретичні положення дослідження доведені автором до рівня практичних рекомендацій і технологій. Запропонований інструментарій може активно застосовуватися в освітньому процесі, спортивно-клубній роботі та в менеджменті вищої школи.

Основними прикладними здобутками дисертаційного дослідження є:

- розроблення та апробація інноваційної технології – центральне прикладне значення роботи полягає у створенні та експериментальній перевірці цілісної технології залучення студентів до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в позааудиторний час на засадах добровільності та особистої зацікавленості;

– комплексний вплив на стан здобувачів освіти – практичне використання технології забезпечує стійке підвищення обсягу тижневої рухової активності студентів, покращення показників їхньої фізичної підготовленості та загального функціонального стану організму;

– психоемоційне відновлення в кризових умовах – впровадження розроблених заходів сприяє суттєвому покращенню показників якості життя та психоемоційного благополуччя молоді, що є критично важливим чинником для зниження рівня тривожності та подолання наслідків хронічного стресу в умовах воєнного стану;

– формування стійкої внутрішньої мотивації – ідентифікація ключових бар'єрів та мотиваційних чинників дозволяє керівникам спортивних клубів цілеспрямовано проектувати програми занять, що гарантує перехід студентів від епізодичного відвідування до формування довготривалих здоров'язберезувальних поведінкових стратегій;

Оцінюючи прикладний аспект дослідження, варто підкреслити, що дієвість наукових здобутків В. В. Степанюка повністю доведена на практиці, про що свідчить успішне впровадження результатів експерименту в діяльність авторитетних університетів України, що підтверджено актами впровадження.

Запропонована автором технологія залучення студентів до рухової активності є цілісною, методично забезпеченою та практично апробованою розробкою. Вона має вагому соціальну й прикладну цінність для оновлення системи фізичного виховання та розбудови клубної роботи в закладах вищої освіти України. Наукові положення роботи переконливо обґрунтовані: їх апробовано на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також опубліковано у фахових виданнях.

Отримані наукові результати, висновки та рекомендації є належно обґрунтованими, базуються на достовірних емпіричних даних, відповідають актуальному рівню розвитку галузі фізичної культури і спорту та мають істотне теоретичне й прикладне значення, особливо в умовах сучасних соціальних викликів.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень

Рукопис дисертації В. В. Степанюка налічує 247 сторінок. За структурою він відповідає усталеним вимогам до подібних наукових праць: містить анотацію (двома мовами), перелік умовних позначень, зміст, вступну частину, п'ять розділів із підсумками після кожного, загальні висновки, бібліографію (173 позиції) та шість додатків. Наочність матеріалу забезпечують 33 рисунки та 31 таблиця, завдяки чому великий масив емпіричних даних сприймається значно легше.

Вступ. Обґрунтування теми у вступі виконано переконливо: автор відштовхується від проблеми «глобальної пандемії фізичної інертності», а також від реалій воєнного часу в Україні - зменшення рухової активності через дистанційне навчання та хронічний стрес. Визначено мету, об'єкт, предмет і чотири завдання, що логічно пов'язані між собою. Розкрито новизну та практичну цінність. Загалом побудова вступу свідчить, що дисертант добре

володіє біопсихосоціальним підходом до здоров'я, і ця частина роботи не дає підстав для зауважень.

У Розділі 1 («Теоретико-методичні основи залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в системі вищої освіти») подано глибокий аналіз сучасного стану проблеми залучення студентів до оздоровчо-рекреаційної рухової активності (ОРРА). Розглянуто соціально-педагогічні та медико-біологічні чинники, що впливають на формування рухової активності. Автор звертає увагу на переведення «Фізичного виховання» у розряд небов'язкових дисциплін і слушно зауважує, що це робить особливо актуальним створення позааудиторних альтернатив.

Окремої уваги заслуговує аналіз зарубіжного досвіду:

- Нідерланди (USC в Амстердамі та Гаазький університет);
- Польща (SWFiS та AZS);
- Велика Британія (студентські спілки), США (кампусна й секційна моделі), а також Китай та Японія.

На основі цього огляду дисертант пропонує змішану модель спортивних клубів для України, а також розкриває можливості поведінкових технологій, гейміфікації та e-health втручань для популяризації ОРРА. Підсумки розділу є логічними й слугують теоретичним підґрунтям для подальших кроків.

Розділ 2 («Методи та організація дослідження») містить докладний опис дизайну дослідження, дотримання біоетичних норм (письмова згода учасників) та перелік використаних методів. Автором застосовано соціологічні, психодіагностичні (SWLS), педагогічні методи, а також міжнародні опитувальники SF-36 та IPAQ-SF.

Роботу виконано в 4 етапи (вересень 2021 – квітень 2026). Вибірка – 172 студенти НУХТ (84 юнаків та 88 дівчат). Статистичний апарат включає непараметричні критерії, факторний аналіз (Varimax, головні компоненти), методи Data Mining (Gradient Boosting Trees, Random Forest) та нейромережу MLP 8-4-2.

Розділ 3 («Оцінка якості життя, показників фізичного стану, задоволеності, мотивації та бар'єрів залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах ЗВО») є найбільший за обсягом і висвітлює результати, які автор інтерпретує як багаторівневу систему. Виявлено, що під час воєнного стану психологічна складова якості життя студентів на 10,6 % поступається фізичній, а найслабше розвиненою фізичною якістю є витривалість.

Доведено, що ті, хто займається в спортивному клубі тричі на тиждень або частіше (група 1), мають статистично вищі показники якості життя, задоволеності й обсягу рухової активності порівняно з тими, хто займається 1–2 рази (група 2).

Факторний аналіз мотивації виявив два фактори: «Загальна мотивація» (45,5 % дисперсії) та «Системні бар'єри» (31,1 % дисперсії); головними перешкодами названо некомфортні умови та нестачу часу.

За допомогою прогнозних моделей (Gradient Boosting Trees, Random Forest) визначено фактор «Безпека» (укриття, алгоритми дій під час тривоги) як ключовий предиктор психологічного компонента якості життя в умовах війни.

Нейронна мережа MLP 8-4-2 досягла високої точності передбачення фізичного компонента якості життя ($r = 0,898$); найважливішими вхідними змінними виявилися стать і витривалість.

Розділ 4 («Проектування та оцінка результативності технології залучення студентів до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу ЗВО») присвячено авторській технології залучення студентів до ОРРА в умовах університетського спортивного клубу. Технологія охоплює цільовий, змістовий, організаційно-методичний та контрольний-оцінювальний блоки, реалізується через 4 етапи й передбачає 7 спеціальних умов (зокрема, використання цифрових засобів).

Ефективність перевірено 10-місячним формувальним експериментом і підтверджено статистично.

Автором дисертаційного дослідження визначено, що найбільший приріст якості життя - за шкалами рольового емоційного функціонування (+12,5 %) та життєздатності (+12,4 %). За результатами дослідження фізична підготовленість зреспондентів покращилася: в юнаків швидкісно-силові здібності зросли на 14,3 бала; у дівчат швидкість, спритність і гнучкість - на 8,5–8,7 бала.

У Розділі 5 («Аналіз та узагальнення результатів дослідження») дисертант зіставляє власні теоретичні та експериментальні дані з результатами як українських, так і зарубіжних вчених.

Загальні висновки логічно випливають із поставлених завдань і відображають суть вирішеної проблеми. Рекомендації адресовано керівникам ЗВО та менеджерам спортивних клубів, що свідчить про практичну спрямованість роботи та її завершеність, самостійний характер.

Стиль і мова дисертації. Дисертаційне дослідження В. В. Степанюка виконане на високому науковому рівні, характеризується системністю, послідовністю та внутрішньою гармонійністю викладу, що дозволяє характеризувати її як цілісну й завершену кваліфікаційну працю. Структура та зміст роботи підпорядковані єдиній концептуальній лінії, наочно демонструючи вагомий персональний внесок автора у вирішення значущої науково-практичної проблеми в межах оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Оформлення матеріалів дисертації повністю відповідає встановленим стандартам та вимогам Міністерства освіти і науки України. Текст виконано державною мовою із суворим дотриманням чинних норм українського наукового стилю. Мова роботи відзначається точністю, аргументованістю, смисловою чіткістю та виваженим застосуванням понятійно-термінологічного апарату галузі.

Ключові теоретичні положення, підсумкові висновки та прикладні рекомендації структуровані логічно, підкріплені переконливою аргументацією і представлені в повному обсязі. Це забезпечує системне сприйняття

авторитетності проведеного дослідження та безпосередньо вказує на його фіналізованість.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Ключові теоретичні узагальнення, емпіричні дані, підсумкові висновки та прикладні рекомендації дисертаційного дослідження В. В. Степанюка знайшли своє повне й убік заглиблене відображення в друкованих працях автора.

Кількісні та якісні показники оприлюдненого матеріалу повністю задовольняють чинні нормативні вимоги Міністерства освіти і науки України щодо дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт. Загалом за темою дослідження видано 15 наукових праць, які послідовно розкривають логіку, завдання та змістове наповнення кожного етапу роботи, що свідчить про системний характер публікаційної активності здобувача.

Матеріали дисертації пройшли широку практичну апробацію у формі доповідей та обговорень на 9 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, організованих на базі авторитетних наукових центрів України (зокрема у Києві, Львові, Сумах, Чернігові та Чернівцях) упродовж 2022–2025 років.

Перевірка на академічний плагіат, фабрикацію та фальсифікацію. Дисертацію перевірено за допомогою системи автоматизованого аналізу текстів [StrikePlagiarism.com](https://www.strikeplagiarism.com). Згідно з отриманим звітом, дослідження пройшло повну процедуру контролю. Рівень збігів, визначений системою, становить 10,70 %, що не розцінюється як порушення академічної доброчесності.

Представлена до захисту дисертаційна робота Степанюка Вадима Володимировича виконана із суворим дотриманням норм наукової етики, принципів академічної доброчесності та чинного законодавства України. Фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації емпіричних даних у роботі не виявлено.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Високо оцінюючи загалом побудову роботи, наукову новизну та прикладну цінність дисертаційного дослідження, вважаю за доцільне висловити низку зауважень та дискусійних питань:

1. Діяльність спортивного клубу розглядається як ключове середовище. Проте інфраструктурні можливості ЗВО України суттєво відрізняються. Варто було б пояснити, як технологія може бути адаптована для університетів із обмеженою матеріально-технічною базою.
2. Оскільки психологічний компонент якості життя має складну нелінійну структуру і демонструє слабший зв'язок із фізичними здібностями ($r = 0,424$) порівняно з фізичним ($r = 0,898$), наскільки доцільно використовувати ці прогнози для практичної корекції програм залучення
3. Дослідження проводилося в період воєнного стану, виникає питання, чи є зафіксоване покращення показників якості життя результатом виключно впроваджені технології, чи воно частково зумовлене загальною адаптацією студентів до кризових умов.

Висловлені зауваження та поставлені запитання носять здебільшого дискусійний і уточнювальний характер. Вони жодним чином не применшують ані наукової вагомості, ані практичної корисності результатів, отриманих дисертантом.

Висновок. Дисертаційна робота Степанюка Вадима Володимировича на тему «Технологія залучення студентської молоді до оздоровчо-рекреаційної рухової активності в умовах спортивного клубу закладу вищої освіти» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну і практичну значущість, характеризується новим підходом до залучення студентської молоді до регулярної рухової активності, відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (із змінами), а її автор, Степанюк Вадим Володимирович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент

доктор наук з фізичного виховання та спорту,
професор, директор
Навчально наукового інституту
здоров'я, реабілітації
та фізичного виховання
Національного університету
фізичного виховання і спорту України

Оксана МАРЧЕНКО